List za koristi delavskega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

PROLETAREC

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se".

PAZITE!

na številko v oklepajuki se nahaja poleg vašega naslova, prilepljenega spodaj ali na ovitku. Ako je številka (140) tedaj vam s prihodnjo številko našega lista poteče naročnina. Prosimo ponovite jo takoj.

Štev. (No.) 139. **Chicago, Ill., 10. maja (May), 1910.** **Leto (Vol.) V.**

Splošen pregled.

— **Čimdalje več** stane ameriško ljudstvo preiskava o draginji; komite je sedaj zahteval še $65.000. Ta predlog je propadel, katerega bodo zopet obnovili, kedar bo čas za to ugoden.

Ljudstvo je v tem slučaju vedno v "preši". Ako ga ne odirajo oderuhi, mora pa plačevati za preiskovalne odseke. Ko se snide preiskovalni odsek bo prvo delo prepir, ker vsak samega sebe pozna in drugemu ne zaupa.

Republikanci bodo očitali demokratom, da gojijo nečedne misli, da o tem rešijo Payne-Aldrich colninsko predlogo, ki je zakrivila draginjo. Ena meščanska stranka očita drugi, da se ji gre le za politične pridobitve. In reči moramo, da ste obe v pravem.

Pa čas je, da bi že delavci pričeli misliti in ostavili kapitalistične stranke, ki jih vodijo le za nos.

* * *

— **O gubernatorju** Hughesu, ki je sedaj imenovan članom najvišjega sodišča v republiki, govorijo, trdijo in pišejo, da je kot politik nasprotnik vsake sleparije, podkupnine (grafta). Mi ne moremo konstatirati koliko je resnice na teh trditvah.

Ali mi konstatiramo, da je prijatelj korporacij, kapitalistov, J. D. Rockefellera. Vetiral je zakon, ki je določal, da smejo železniške družbe v državi New York računiti potnikom le dva centa za miljo.

V oktrobru bo zopet trust za olje pred sodiščem. Takrat bo Hughes lahko dokazal kakšen značaj je.

* * *

— **Sabath**, državnozborski poslanec za mesto Chicago, je predlagal v kongresu, da se korumpiranemu sodniku Petru Groscupu vroči obtožnica. Mi ne verjamemo da se bo Sabathu, ki je nekakšna bela vrana v ameriškem kongresu, kot sta bila svojedobno Pernersdorfer in Kronawetter v avstrijski zbornici, dokler še ni bilo socialistov v nji, posrečilo, da korumpirani sodnik prejme zasluženo kazen.

Ali resnica je, da je že to nekaj vredno, da se je v kongresu našel mož, ki je imel toliko poguma, da je zahteval postaviti korumpiranega sodnika na zatožno klop, ker je s tem omajal vero, da je vsak ameriški sodnik vzorni človek v moralnem oziru.

Sabath je priznal odprto, da njegov predlog nima druzega namena, kot ugladiti pot, da pride Groscup na zatožno klop, ta chicaški sodnik, ki je vedno odločeval v korist "bogatim malopridnežem", o katerih se je Roosevelt izrazil taktno in vzlic temu razburil duhove v bogatih krogih.

Mi želimo preiskave. Preiskava bi doznala, da marsikateri sodnik ni vreden nositi sodnijskega hermelina. Sodniki sami bi morali zahtevati tako preiskavo. Prvi bi pa moral priti na vrsto Groscup, ki je v Egiptu "krepčal" svoje zdravje in se seznanjal s kipi Faraonov, ki so mu bili pri njegovih pravnih metodah najbrž za vzor.

* * *

— **Večje število** policajev v Nemčiji, ki so pri zadnjih demonstracijah za občno in direktno volilno pravo s sabljami in samokresi naskočili neoborožene delavce, je dobilo odlikovanje. Višji uradniki so dobili kronski red 4. razreda; nižji uradniki — navadni policaji z vedno žejnim in suhim grlom so pa dobili "častna znamenja."

V ameriški republiki pa tako delo plačujejo z bankovci ali pa z avanziranjem do boljših jasli. Redov, odlikovanj in častnih znamenj danes še ne poznamo. No, s takimi znamenji bi tukajšnji hlapci miru tudi ne bili zadovoljni. Tako "idealni" še niso.

— **Sedanja obtožba** proti Heinzu, kralju bakra, še ne dokazuje, da bodo sodišča prijela vse tatove in roparje na debelo in jih poslala na oddih v "špehkamro."

Seveda, bi ne bil Heinze prvi milijonar, ki bi šel na ričet. Pred njim ga je že jedel Morse.

Ali če pogledamo za kulise, potem vemo, da je šel Morse na ričet, ker je oškodil najboljše prijatelje njujorškega državnega pravdnika Jeroma. Če bi bil oškodovani sami siromašni delavci, ja kdo bi se zmenil za nje?

Enaki vzroki so danes tudi za obtožbo proti Heinzu. Heinze je kot baněni predsednik prelagal in vlagal denar protizakonito iz enega banènega ali denarnega zavoda v druzega. Delal je, kot je bilo koristonosno za njegove špekulacije. To je danes v navadi in vsak denarni zavod dela skoraj tako. Noben bančni predsednik bi skoraj ne hodil kot svoboden človek po ameriški republiki, ako bi prijeli vse denarne zavode.

Da sedi Heinze danes na zatožni klopi je poseben vzrok.

Avgust Heinze je trustu za olje prizadjal pred leti hud vdarec, ko mu je trust hotel vzeti neomejeno gospodstvo nad bakrom.

Tega udarca pa trust za olje ni pozabil. Potrošil je velikanske svote, da je vjel Heinza. Zdaj, ko ga drži, ga je pa izročil sodišču.

Delavci! Zapisali smo to, da bodete vedeli, da milijonarji pridejo le takrat na zatožno klop, če se zamerijo še mogočnejšim milijonarjem. Pravica nima pri tem opravka.

* * *

— Predrzni kot uši so lovci za državno podporo. Že leta je ta grabežka sodrga na delu, da bi kolikor največ mogoče izžela iz ljudstva. Mogočno reklamo je delala ta banda za sebe. Zdaj je pa preiskava dognala, da se je ves denar za podporo trgovske mornarice stekal v žepe peščice ljudi.

Pod zaščito "ljudske časti" in "ljudskih interesov" so vdarjali na reklamni boben. Tajnik trgovsko mornarske lige je sedaj priznal, da je prihajal denar od povsod. Denar so dobivali od ljudi, ki so tržili z železno rudo, ladjogradnikov, lastnikov plavžev in parnikov, izdelovalcev jekla itd. itd. Vsakdo je daroval, ki se je sprijaznil z mislijo, da je močna i nkrepka ameriška trgovska mornarica neobhodno potrebna za povzigo in proovit industrije.

To je zopet krasna slika, kako delajo grabeži na debelo v ameriški republiki, kedar hočejo opleniti in oskubiti ljudstvo.

Tem zarotnikom se ne bo skrivil las na glavi, dasi ravno so njih manipulacije zločinske.

* * *

— **Po poročilu** "Monthly Bulletin" njujorške trgovske zbornice se je izvoz petroleja zadnjih trideset let potrojil. Zadnjih petinštirideset let je prinesel petrolej dve in pol milijarde dolarjev.

Ta ogromna svota je pa šla v največji meri kot profit v žepe peščice kapitalistov. Ljudstvo nima od tega nič, k večjem plačuje petrolej vedno dražje in dražje, da dobijo Rockefellerji zopet nazaj, kar so darovali za razne ustanove.

* * *

— **Na vsak** način moramo dovoliti svobodo, ktero zahtevamo za sebe, tudi drugim. Način kot se postopa z manjšino je merilo za kulturo naroda.

Tako je govoril blebetavi Roosevelt v Parizu tisti Roosevelt, ki je proglasil socialiste neželjenim državljanom, ko je predsedoval ameriški republiki.

* * *

— **Vsa znamenja** kažejo, da je Taft že do grla sit predsedništva. Baje se je izjavil odločno, da noče in ne bo več kandidiral za mesto najvišjega uradnika v republiki.

Resnici na ljubo konštatiramo, da je bilo uradovanje Tafta že v prvem letu velik fiasko. In ta fiasko je zakrivil Taft sam. Mož ne vé, kje se ga drži glava. "Neroden je kot okoren medved. Bog ve," je odgovoril nekoč, ko so ga vprašali, kako bi bilo rešiti vprašanje brezposelnosti v Zdr. drž. Že v tem odgovoru je lahko vsakdo opazil, da Taft ni duševen velikan, ker svoje napake in grehe kapitalistov zvrača na boga.

Ali Taftu bi se godila krivica, če bi rekli, da je njegova duševno ničnostna osebica zakrivila vse na pake v sedanji upravi republike.

Nesporazum v republikanski stranki, se je končal z vstajo v stranki, z zaporom, ki je provzročil, da so se republikanski poslanci v državni zbornici ločili v dva tabora — zmerne in ljudsko radikalne je seveda strankina zadeva republikanske stranke. Ta razpor bodo rešili republikanci sami. V ta razpor se ne mešamo socialisti. Ali pribiti hočemo na steno da je temu razporu največ krivo ljudsko naziranje. Ljudstvo je sito republikanskih obljub o dobrih časih, ki niso nič druzega kot morske pene. Ameriško ljudstvo postaja razredno zavedno. In to je tista sila, ki je provzročila razpor v republikanski stranki. Nekateri voditelji v republikanski stranki se zavedajo, da stranki preti pogin, ako ne storijo nič za ljudstvo. Vsled tega se v njih po Taftovem fiasku oglaša hrepenenje po Rooseveltu. Ako se vresničijo njih želje, bo zopet nekaj hrupa in vpitja. V drugem bo pa ostalo vse pri starem.

Ali zgodovinskega procesa ne ob vstavil tudi nekdanji divji jezdec. Njegova vsestranost bo k večjem pripomogla, da bo toliko hitreje propadla kapitalistična družba in se ustanovila socialistična.

* * *

— **Milijonor Drexel** je bil kar iz sebe, ker je plačal v neki njujorški restavraciji za bogate lenuhe $1.75 za navaden zajuterk.

"To je goljufija za en dnevni zaslužek," je zakričal, ko je štel na mizo denar, za katerega ni nikdar delal v svojem življenju.

Milijonar Drexel naj se le pomiri. Na tisoče delavcev danes zasluži manj kot $1.75 na dan in mora skrbeti še za družino, ker ljudje Drexelove vrste pobašejo zaslužek delavcev v svoje nenasitne žepe.

* * *

— **Dunajske dvorne** babnice (dame na cesarskem dvoru) so brumne, pobožne in togotne. To je občutila soproga prestolonaslednika že ponovno, ker ni baje tako "plemenitega" in "visokorodnega" rodu, kot so druge dame, ki žive o žuljih in sragah avstrijskih narodov.

Odkar je avstrijski cesar nekdanjo grofico Chotek, sedanjo soprogo vsled posredovanja nemškega cesarja "povzdignil" v voj vodinski stan, se je papir še pomnožil. Vojvodije smatrajo grofico za plebejsko usiljivko.

Ko so porinili bojno ladijo po imenu "Zriny" v morje, je ta razpor končal v navadnem škandalu. Pri ceremoniji so se sešli nadvojvoda, njegova soproga in nadvojvodinja Marija, Valerija, hči cesarja Franca Jožefa. V začetku niste "visoki" dami pogledali druga drugo. Ko je pa bila ceremonija končana, ste se pričeli prepirati in nazadnje ste druga na drugo planile z dežnikom. Oba soproga sta morala vporabiti vso silo, da sta ločila srdite ženice.

In taka žalostna družba si prisvoja pravico vladati milijone poštenih in pridnih ljudi?

Delavci! Iz navedenega se lahko naučite, da so tisti, ki vas vladajo nič boljši ljudje kot ste vi. V marsikterem oziru je pa vladarska sodrga, še slabejša kot navaden delavec, ki ni nikdar videl šole od znotraj.

* * *

— **Ameriški kapitalisti** se trudijo, da bi za izdelano blago pridobili tuje trge.

Zakaj? Mar ima ameriško ljudstvo res vsega v izobilju? Ali lastujejo vsi delavci hiše, mar imajo zadosti hrane in obleke?

Z najnovejšim strojem lahko natka en tdalec za tristo ljudi volnenega blaga, en pek lahko speče kruha za sto ali več ljudi. Vzlic temu pa tisoči ne morejo nositi volnene obleke in se enkrat tekom dneva najesti kruha do sitega.

Naobratno pa kapitalisti ne dovolijo, da bi na ameriški trg prihajalo tuje blago. Varuje jih visoka colnina, ktero so izposlovali po svojih zastopnikih v kongresu in senatu. Monopolizirali so na ta način industrijo. Nihče ne more postaviti na ameriški trg tujega blaga v svrho konkurence.

To je vzrok, da se slabšajo življenske razmere za ameriške delavce.

Proizvajalna sredstva so privatna (zasebna) last in niso v splošno korist ameriškemu ljudstvu. To je vzok današnji bedi. In take razmere bomo imeli, dokler ne odstranimo privatno last za proizvajalna sredstva.

To ni nova misel, pač je že stara, ali povedati jo je treba, ponovno tolikokrat, dokler jo ljudstvo ne razume popolnoma.

* * *

Beljgijski strokovni učiteljski list je objavil žalostno in resnično vest, da v Flandriiji 70 odstotkov prebivalstva ne zna pisati in čitati. Šolski poduk je za 5, 6 in 7 šolsko leto takole zapredeljen:

1. jutranja molitev, zapovedi, dobra misel, tri postave rožnega venca, evangelij. — 2. Računstvo. — 3. Tri postave rožnega venca. — 4. Odmor. — 5. Dve postave rožnega venca. — 6. Zemljepisje. — 7. Litanije presv, device. Konec ob 11. uri 30. minut.

Takšen je poduk v javnih ljudskih šolah v Belgiji, kjer imajo odločilno besedo klerikalci. Računati in zemljepisje na pamet jih že učijo. Ne učijo jih pa pisati in čitati. Pa takšen poduk ni v kakšni vaški šoli, marveč v nekem stolnem deželnem mestu.

Da sleherni spozna, kakšne učne knjige so tam v rabi, navajamo tu en stavek: Verniki, katere ogrize stekel pes, bodo romali k sv. Hubertu. Ako spolnijo vsa navodila, bodo potom čudeža ozdraveli popolnoma.

Ta bedastoča presega še črne bukve, ki so jih pred leti neki njujorški malopridneži vsiljevali Slovencem v Ameriki.

Slovenski delavci! Nastopite ja povsod proti verski šoli. Ako bi v Ameriki imeli duhovniki, zagrizeni klerikalci odločit glede šol, bi našo deco v javnih ljudskih šolah učili take neumnosti in bedastoče kot v Belgiji.

* * *

— **Stari grešnik,** prešestnik in lump od pete do glave, Leopold, umrli kralj belgijski je razumel, česar je treba storiti, da mati cerkev pripozna največjega lopova za božjega dobrega otroka. Nezmotljivemu papežu v Rimu je zapustil dva milijona frankov.

Morda bodo kasnejši rodovi doživeli, da ga cerkev proglasi svetnikom. Mi ga priporočamo za patrona zamorcev v Congo državi, ktere je najbolj drl in gulil. — Pa brez zamere! Če prav ne verjamemo v isto cerkev.

* * *

— **Andrej Carnegie,** multimilijonar in "človekoljub" je pred tednom dni predaval o bratski ljubezni.

Morda se je Carnegie spomnil, da je svojedobno dal posaditi v Homsteadu žene in otroke na ulico, po pinkertoncih je pa z repetirkami dal puščati kri svojim delavcem, ker se niso hoteli ogreti za tako bratovsko ljubezen, da bi delavci umirali gladu, Carnegie se je pa valjal v milijonih.

* * *

— **V dobi** roparskih vitezov so mesta mnogo trpela vsled roparskih pohodov plemenitih vitezev. Nasledniki teh plemenitih roparjev so pa danes fevdni gospodje v industriji. V kulijskih taboriščih, ki so zaznamovana na zemljevidu ameriške republike z imeni Gary, Pulman, Stockyards ne trpijo nobene opozicije kot v aziatskih satrapijah.

Da je to resnica, je dokazal mestni svet v Betlehemu, Pa. kjer so zaštrajkali delavci v železerni in jeklarni (po domače, človeški klavnici) g. Schwaba. Industrialno fevdni g. Schwab je zagrozi lmestnemu svetu in mestni svet je takoj sklenil, da ne dovoli, da bi v mestni hiši zborovala štrajkujoči delavci.

Taki so kapitalistični politični hlapci. Kadar jim zažugajo industrialno fevdni gospodje, takrat padejo na kolena in jih prosijo milosti.

In vi delavci pa volite kapitalistične politične hlapce v postavodajne zastope.

Čas je že, da bi prenehali s to igro, ako nečete sebe in svojce potisniti v družabne razmere srednjeveškega tlačana.

* * *

—**Ruski car** ima na leto okrog 200 milijonov kron dohodkov. Ruski dvorni ples, ki se je vršil isti dan, ko je izbruhnila ruskojaponska vojska, pa je veljal malenkost — 4. milijone kron. Vojaki, ki se pa bojujejo za slavo in "čast domovine" pa v sibirskih puščavah zmrzujejo in gladu umirajo. Pa kaj to, so pač delavci, kmetje in podobni "nizki ljudje."

GRAFT, GRAFT IN GRAFT.

Poročali smo že, kako se je dognalo, da so gotovi člani čikaške mestne uprave v zvezi z raznimi firmami in pogodbeniki okradli mesto Chicago za 30 milijonov dolarjev v zadnjih treh letih. A to še ni vse. Koliko je še prikritega, to vedo samo grafterji v mestni hiši in korumpirani kapitalisti.

Graftu ni konca ne kraja. Pred nekaj dnevi je izpovedal neki Fetzer, da je Chicago & Western Indiana železnica podkupovala chicaške aldermane in zastopnike državno postavodaje v Springfieldu. Takoj na to se je spet oglasil zastopnik postavodaje, po iemnu Charles White, in povedal javno v "Chicago Tribune", da je William Lorimer, zvezini senator za Illinois, plačal za vsak glas v Springfieldu postavodaji $1000, ko se je šlo za njegovo izvolitev lansko leto. White sam priznava, da je prejel za svoj glas $900, a ostalih sto mu je senator pa še danes dolžan. V političnih krogih starih strank je vsled tega odkritja naravno zavladala panika; Lorimer pa odločni taji vse in pravi, da je White navaden lažnik in lopov.

Državni pravdnik Wayman se jako zanima za grafterje, polne roke ima dela, — a ne stori pa ničesar. Kdo mu naj pa zameri!

SODRUGOM, KI IMAJO SORODNIKE IN ZNANCE V STARI DOMOVINI

V stari domovini še občno vlada mnenej, da se v Ameriki cedita med in mleko in se dolarji lahko pobirajo na ulici. V to mnogo pripomorejo agenti parobrodnih družb, ki slikajo Ameriko kot obljubljeno deželo za delavce.

Amerika pa potrebuje zdrave in krepke delavce, ki so pripravljeni prijeti za vsako še tako težko delo, ne zmeneč se za življensko nevarnost pri delu.

Vaši znanci in sorodniki bi se radi poučili o ameriških razmerah. A vi ste trudni vsled težkega dela, ko pridete iz tvornic, plavžev, rudnikov, premogokopov in delavnic domov. Ne ljubi se vam pisati o razmerah v ameriških kapitalističnih peklih na drobno. Vaše moči so vam izcrpali na delu. Kapitalisti so vam izpili kri in mozeg.

Vi bi radi obvestili svoje znance in sorodnike onkraj oceana o ameriških razmerah, pa ne morete. Pisali bi jim radi resnico, a vaše roke so trudne in možgane izmučeni.

Ali obvestite jih lahko vseeno, ako le hočete. Za svoje znance in sorodnike v stari domovini naročajte "Proletarca". "Proletarec" je slov. list, ki o ameriških političnih in gospodarskih razmerah poroča golo resnico, ne oziraje se na desno in levo. "Proletarec" je list, ki je **lastnina organizacije ne pa posameznih oseb. "Proletarca"** je nemogoče podkupiti, radi tega prinaša tudi golo resnico.

S tem, da naročite list za svoje znance in sorodnike v stari domovini, ste jim spolnili vročo željo: dobiti pravo in resnično sliko o ameriških gospodarskih in političnih razmerah.

Naročajte "Proletarca," ako želite, da vaši sorodniki in znanci v stari domovini poznajo Ameriko.

To je naše priporočilo, vi pa odločite.

Upravništvo.

Slovenski delavci v Chicagi pozor!

Dne 28. t. m. v soboto zvečer se zopet nadaljuje debata med sodrugoma Kulovec in Zavertnik o veri in socializmu. Debata o tem predmetu še ni končana.

Vsak slovenski delavec lahko poseti shod in ima pravico udeležiti se debate. Na shodu ni omejitve v debati z ozirom čas in prepričanje.

Shod prične ob osmi uri zvečer v prostorih 1830 So. Center Ave. Prostor je lahko najti, ker je nad njim napis: "Jugoslavensko radničke udruženje."

Fr. Podlipec.

FILOZOFIJA TRAMPA.

Ko so vprašali trampa, zakaj da si ne poišče dela, se je odrezal: "Delati? Če delam, nimam nič; če ne delam, nimam nič. Čemu naj potem delam?" —

Nek drugi tramp je pa odgovoril: "Ako grem jaz delat, bo nekdo izmed vas izgubil delo in postal to, kar sem jaz zdaj to je — tramp."

Delničarji jugoslovanske del. tiskovne družbe!

V četrtek dne 12. maja 1910 bo ob osmi uri zvečer na 1830 Center Ave., Chicago, Ill., občni zbor delničarjev.

Dnevni red važen! Udeležite se vsi!

JOHN PETRIČ, tajnik.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:

Jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.

Naročnina: Za Ameriko $1.50 za celo leto, 75c za pol leta. Za Evropo $2 za celo leto, $1 za pol leta.

Oglasi po dogovoru. Pri spremembi bivališča je poleg novega naznaniti tudi STARI naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by

South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

Glasilo Slovenske socialistične organizacije v Ameriki.

Frank Podlipec, President;
John Petrich, Secretary;
Frank Janežič, Treasurer.

SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada, $1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries $2 a year, $1 for half year.

ADVERTISING RATES on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

2146 Blue Island ave. Chicago, Ill.

31

Dopisi.

Frontenac, Kans.

Cenjeni urednik!

Letos je "Proletarec" priobčil razna vabila za delavsko majniško slavnost. Z zadovoljstvom je vsak zaveden slov. delavec čital ta pojav med ameriškimi Slovenci. — Pa tudi mi v Kansasu nismo držali križem rok. Praznovali smo prvi majnik dostojno in svečano. Marsikateremu delavcu, ki je prvič posetil majniško slavnost, bo ta dan ostol v vekotrajnem spominu.

Že zjutraj smo se zbrali na shodu v novi slovenski dvorani. Vreme ni obetalo nič dobrega. Pričele so švigati strele in vlila se je ploha. Ali nevihta je trajala le dobre pol ure. Solnce se je prikazalo v vsej svoji veličastveni lepoti iza hudournih oblakov preglalo je megle in oblake, ki so hoteli kaliti majniško slavnost.

V naših srcih sta se zopet obudila radost in veselje ko smo videli, kako pod vpljivom življenje dajajočega in ogrevajočega solnca zopet cvetlice dvigajo svoje povešene glavice, na travi pa dežne kaplje le še leskečejo v krasnih mavričnih barvah.

Popoldne smo odšli na veselico, katero je priredilo društvo "Rožna dolina" v korist zastave združenih podružnic S. N. P. J. in v proslavo prvega majnika — praznika vseh trpinov. Iz vseh naselbin v okolici so prihajali bratje in sodrugi na slavnost. Pred dvorano nas je pozdravljal okusno in krasno izdelan napis: Slava prvemu majniku", spominjal, da se od leta do leta čimdaljebolj v učvrstuje v možganih delavcev misel: "Kapitalizem mora pasti in nadomestiti ga mora človeška družba, v kateri bodo vsi ljudje živeli kot bratje in sestre.

Popoldan ob treh so pričeli govori po pozivu predsednika zastavnega odbora. Bili so podučni in krasni govori. Občinstvo je govornikom prirejalo burne ovacije v znamenje, da se strinja ž njimi.

Po končanih govorih je pričela prosta zabava. Godba je svirala vesele poskočnice, mladi in stari pari so se sukali veselo. V čašah se je pa penila proletarska pijača — nedolžni ječmenovec, ki dela šempanjca sitim prohibicionistom toliko predglavice. Vladala je splošna zadovoljnost in vdeleženci so bili mnenja, da društvo "Rožna dolina, razume prirejati zabave ki nudijo tudi razvajenemu človeku razvedrila in zabave. In pred odhodom so se vdeleženci spomnili tudi na svoje orožje — socialistično časopisje. Pobiral je sodr. Radelj, zastopnik "Proletarca" in nabral sledečo svoto:

Ivan Jazbe 10 ct; France Dramšek 10 ct; Jože Radelj, ker so v Milwaukee zmagali socialisti 25 ct; Marta Marcen 10 ct; Ivan Korbre, ker sv. Elija časti z bliskom prvi maj 25 ct; Jože Arzen 15 ct; Jakob Šufca 25 ct; Tončka Tonšič 10 ct; Anton Zupančič, da bi nezavedni spoznali 10 ct; Ivan Painzger 25 ct; J. B. Kiggie 25 ct; Oskar W. Schaffe 25 ct; Ivan Eržen 25 ct; Blaž Kavčič 25 ct; Pavel Mesojednik 25 ct; Martin Zafuta 10 ct; Ivan Karon 10 ct. Nikolaj Simončič 10 ct; Jože Skubic, ker so nas bratje društvo "Rožna dolina" sprejeli prijazno 25 ct; Jakob Lrocoy 10 ct; Andrej Možina 25 ct; Jurij Žibert 15 ct; Alojzij Karlinger 15 ct.

Poročevalec.

Indianapolis, Ind.

Cenjeni urednik!

Slabi časi so. Poročila iz širne republike se glasijo, da se ne dela s polnim parom. Brzojav nam poroča o štrajkih, o boju med delom in kapitalom. Z eno besedo: današnja človeška družba je bolna skozinskoz. Imamo krasne palače, ponosne cerkve, zrakoplave, avtomobile, revne koče in napolporušeen bajte — bogatine, milijonarje in siromake, ki nimajo kaj jesti.

Da bo nasoglasje v človeški družbi še večje, je pa koncem meseca aprila oživela še zima. Hud mraz je napravil na zelenjavi in sadju ogromno škodo, približno $100,000,000. To je smetana za kapitaliste in špekulante, ki tržijo z ljudskimi živili. Vzlic temu, da imajo v skladiščih toliko živil, da bi zadostovalo za preživljenje, če bi zemlja nekaj let ne rodila nič, bodo šli s cenami kvišku, češ, da je mraz vničil sadež. Naobratno pa kmetom ne bodo plačali centa več za pridelke kot plačujejo navadno v najboljši letini. Ogoljufali bodo oba: kmeta in delavca. Kmet bo moral prodajati za nizko ceno, delavec pa plačati visoko

Seveda! Dokler se delavci ne zavedajo svojega položaja in se nočejo organizirati, tudi ne more biti boljše. Ponižen delavec bo vedno rob, suženj. S ponižnostjo se ne pride kapitalistom do živega. Iz ponižnih delavcev brijejo kapitalisti norce in jih odirajo, da je strah in groza.

Tudi pri nas je pričela prodirati misel, da je organizacija neobhodno potrebna. V organizaciji sta moč in izobrazba. Mi smo v naših organizatoričnih načrtih še skromni. Koncem februarja smo za začetek ustanovili "Slovenski dramatični klub." In dne 23. aprila smo priredili že prvo zabavo z gledališko igro. S tem smo zvršili prvi korak naprej za izobrazbo slovenskega naroda v tukajšnji naselbini. Zabava je krasno vspela in s predstavo "Eno uro doktor" je sleherni bil zadovoljen. Gospica Karolina Žgavec je fino s povdarkom in občutkom deklamirala. "Življenje ni praznik," za kar je žela buren aplavz. Tudi komičen prizor "Rekrut in študent" je napravil utis in obudil obilo smeha.

Zabava dramatičnega kluba je pa dokazala, kako potrebne so zabave, ki dajejo občinstvu tudi duševen užitek. Klubaši, le po tem potu naprej! Ne strašite se dela in truda! Kar storite na polju prosveta, zvršite za sebe, svojce in svoje tovariše.

Klubaš.

Glencoe, Ohio.

Cenjeni sodrug urednik!

Dne 8. aprila smo pričeli zopet delati v premogokopu. Dobili smo 4. cente pri toni. To je pač majhen poboljšek pri taki draginji. Ako nam kapitalisti z eno roko nekaj dajo, nam tako vzamejo dvakrat toliko z drugo. Današnja kapitalistična družba je urejena tako, da je vedno dobro za kapitaliste, za delavce pa slabo.

Tukajšni Slovenci smo se vdeležili majniške slavnosti v Neffs, O. ki so jo priredili češki socialisti. Na slavnosti so sledeči sodrugi darovali listu v podporo: Joe Dernač 25 ct; Anton Komac 25 ct; Martin Pirc 50 ct. Joe Bruder 25 ct; Ivanka Rebol 50 ct; John Pleskovec 10 ct; Štefan Mraz 25 ct; Anrej Kravanja 25 ct; Nace Žlemberger 25 ct; Anton Mravlje 25 ct; John Kravanja 25 ct.

Pozdrav vsem sodrugom širom Amerike. "Proletarcu" pa želim, da bi toliko napredoval, da bi v prihodnjem letu izdal poseben slavnosten spis za prvi majnik.

S socialističnim pozdravom

John Kravanja.

Chicago, Ill.

Cenjeni sodr. urednik!

V zadnji številki je izšel poziv za jugoslovanski socialistični kongres v Ameriki, ki se ima obdržavati dne 2. 3. in 4. julija t. l.

Iz poziva in predlogov je razumeti, da je bil pripravljalni odbor za kongres na delu. Ni moj namen peti hvalo pripravljalnemu odboru, marveč le konštatiram, da je zvršil to, kar mu je naročila božična kanferenca.

Zdaj, ko so poziv in predlogi zagledali beli dan, je potrebno, da gredo vse jugoslovansko ameriške soc. organizacije na delo. Posebno slovenski socialistični klubi naj ne drže križem rok. Na svojih sejah naj debatirajo o točkah, ki so odločene za dnevni red na kongresu, da bodo delegatje vedeli, kakšno stališče jim je zavzeti in kako jim bo glasovati.

Predvsem je pa potrebno, da vsaka slov. socialistična organizacija odpošlje dva delegata na kongres. Ako vsled stroškov ne more poslati dveh, naj pošlje vsaj enega. Važno, prevažno je, da so na kongresu zastopane vse organizacije. Točke dnevnega reda: Referati in resolucije; zaključek platforme; pravila in zvezina tiskarna so tako važne, da je dolžnost vsake slov. socialistične organizacije po svojem delegatu vdeležiti se kongresa.

Nekateri slov. soc. klubi še danes niso pri slov. soc. zvezi za Ameriko. Iz poziva je pa razvidno, da imajo tudi ti klubi pravico poslati delegate na kongres. In to je pravilno!

Vsled gospodarskih vzrokov in nepojmovanja, zakaj so socialisti organizirani narodno in mednarodno, se nekatere organizacije niso pridružile slov. soc. zvezi. Na kongresu se bo tudi predmet obdelal do cela in marsikaj bo postalo jasno, kar se nam še danes dozdeva megleno in nerazumno. Tudi to točko bodo rešili delegatje v splošno zadovoljnost in skupen dobrobit jugoslovanskega proletariata in delavcev vseh narodov. Saj bo vsak klub poslal svoje najzmožnejše sodruge na kongres.

Eminentno važna točka bo tudi zvezina tiskarna. Danes tiskajo jugoslov. soc. liste kapitalistične tiskarne. Profit, katerega črpajo kapitalistične tiskarne iz nas bi služil lahko za sklad, iz katerega bi lahko zalagali poučne knjige in brošurice.

Sodrugi! Zdaj, ko smo prečitali poziv na kongres, pero v roke! V člankih in dopisih povejmo svoje mnenje o prvem jugoslovanskem soc. kongresu v Ameriki. Na klubovih sejah pa razgovarjajmo o točkah dnevnega reda.

Vsem sodrugom pozdrav! Zaeno pa kličem na delo vse! Socialisti smo. Malenkostni osebni prepiri nas ne morejo ločiti, ko nas združuje skupni cilj: upropastenje zločinske kapitalistične družbe, v kateri je delavec navaden suženj in ustanovitev socialistične, v kateri ne bo hlapcev in gospodarjev.

— eb.

Cenjeni urednik Proletarca!

Uprašam vas, dragi mi sobrat, ali nima vsak pošten delavec dovolj, da more biti polnih deset ur pod zemljo? Jaz mislim, da če bi človek spal notri mora biti sit tega zaduhljega zraka, kjer še sveče nočejo goreti. A navzlic temu more pa še človek tako hudo delat, da mu kar kosti pokajo. Ako kteri malo bolj s pametjo dela, potem ga pa hitro začnejo bodisi njegov pravi tovariš ali pa drugi rojaki: ta je lenuh, ta neče delati. To pride na ušesa bosom ter ga na to pri prvi priliki odslovijo in mu nič več ne dajo dela.

Upam, da priobčite ta dopis v nam priljubljenem listu "Proletarec. — K sklepu mojega pisanja pozdravljam vse zavedne sobrate, tebi "Proletarec" pa želim obilo naročnikov.

F. L.

Eveleth Minn 30. aprila. 1910.

Cenjeno uredništvo Proletarca:—

Malokterikrat se kaj sliši iz tukajšne naselbine. Zato sem se namenil napisati par vrstic v našem listu Prolètarcu. — Naš tukajšnji superitendent od tukajšnjih rudokopov je hotel, da bi delavci delali in bili v rudniku do šeste ure. Prej, ko je bil jeden drugi poglavar od tukajšnjih rudnikov so bili vsi delavci na površju. Delavci so začeli stavkati, da nečejo te postave, da bi bili v jami do šeste ure. In nekteri so stavkali pol dne, drugi jeden dan in večina pa nič. Na vse zadnje niso mogli nič doseči, ker ni bilo sloge. V slogi je moč. Delavci! Organizirajte se in združite se po celem svetu in potem lahko porečemo, da zmaga bo gotovo naša. Brez sloge ni nič in je vsa dela brezuspešna.

Ob tej priliki naznanjam tudi, kako in kakšni so tukajšni duhovni oče ali dušen pastir, ker še vedno nekteri ljudje, oziroma večina trdi, da morajo biti duhovni.

Jaz nimam nič proti njimi, ali mene srce ne da miru, da ne bi omenil, kako je ta naš fajmošter tukaj na Evelet. V čarna egiptovska tema potiska ljudi. Jaz sem bil osebno pričujoč, ko je on govoru, da tisti čas, ko se je Kristus rodil, so bili ljudje bolj verni, kakor so pa dandanes. V sedanjem času imajo ljudje preveč prostega časa, pa premišljajo, kar ni treba.

Pozdravljam vse zavedne rojake širom Amerike. Tebi cenjeni list pa želim mnogo naročnikov.

J. Ch.

PRIDIGARJEM.

V začetku povdarjam takoj, da nisem nasprotnik pridigarjev ki govorijo resnico. Te vrstice so namenjene pridigarjem, ki oznanujejo sv. pismo, pa sučejo in pestijo po svoje in sebi v korist, ljudstvu pa v škodo.

V Ameriki imamo približno 200 000 pridigarjev raznih ver. Imamo že toliko ver in veric, da jih je že skoro nemogoče našteti po imenih. Ti pridigarji, — ne vsi — ki oznanujejo "besedo božjo", pa zvrše po številu v primeri z ljudstvom več hudodelstev in grehov kot ljudje, katerim očitajo, da so grešniki in naj delajo pokoro.

Vsi ti pridigarji, ki vidijo pezdir v očesu svojega bližnjega in ne bruna v svojem lastnem očesu, si domišljajo, da priprosto ljudstvo skozinskoz verjame v njih bedastoče. In uprav to je le domišljija. Danes je na tisoče ljudi, preprostih delavcev in kmetov, ki poznajo na drobno zlobne načrte nekaterih pridigarjev. Ljudstvo se da vleči le nekaj časa za nos. Nemogoče je pa vekotrajno vleči, vse ljudi za nos. Že danes jih je mnogo v takozvanih verskih čredah, ki se posmehujejo pridigarjem, kedar raz prižnico vežejo otrobe.

Na smeh nabrani obrazi pridigarjev ne morejo nasititi lačnega ljudstva. Pa tudi pekel in nebesa zgubljata že svojo privlačno silo. S peklom se lahko straši nezrele otroke in tercijalke. V nebesa pa verjamejo tudi le stare, zarjavele device s skremženimi obrazi. Ljudstvo že danes umeva, da niti desetina med vami ni nikdar s poštenim delom zaslužila košček kruha. Vzlic temu pa trdite, da ste prijatelji delavcev! Kdo naj verjame to gorostasno laž!

Pridigate tudi o Galileju, sinu tesarja, o njegovem življenju, naukih in mukah, ki jih je pretrpel na Golgati, govorite ognjevito in prepričevalno. Njegove nauke priporočate drugim; z mukami, katere je pretrpel pa hočete fanatizirati ljudstvo, da bi se dalo ponižno striči od vas in kapitalistov.

Lahko je človeku govoriti o mukah druzega, ko je njegov trebuh poln; a še lagje je priporočati nauke, ki nimajo druzega namena, kot napolniti želodec tistemu človeku, ki jih priporoča. Ja vam je vseeno kaj pridigate, dokler pridige nosijo denar.

Ako bi cerkveni zbor sklenil, da je zemlja ploščevna, tedaj bi vi to učili, dokler bi ta nauk vam nosil dobiček. Brezmiselno govorite in podobni ste topemu delavcu, ki vam verjame. Raz leco včasih grmite po cele ure, da bi moral biti svet bolj milosrden in dajati in deliti miloščino. Zakaj pa tega sami ne zvršite, kar priporočate drugim?

Nekateri med vami se onačijo toliko, da govorijo raz leco, da so prijatelji siromakov. Če pa siromak zboli in umira v borni sobici zapuščen od vseh, kje ste tedaj? Takrat ste ob smrtni postelji bogatina. V svojih možganih kujete temne načrte, kako bi preslepili umirajočega bogatina, ki ni več pri zdravi pameti, da bi svoje premoženje zapustil vam.

Vi, prijatelji ljudstva, trpinov in siromakov?!

Ali ste že kedaj na prižnici zagovarjali opravičene zahteve delavcev, modernih sužnjev? Še nikdar! Mar ste že kedaj raz prižnico oznanili biro za štrajkujoče delavce? Nikdar!

Duh časa, ki drvi vedno naprej, ne zmeneč se, če mu hočejo zajeziti pot pridigarji vseh ver, je prodrl tudi v vaše vrste. Posamezni so pričeli brigati se za delavska vprašanja. Bile so to bele vrane med vami, ki ste jih takoj ločili in izobčili iz svoje srede, poleg pa še prekleli, da bi vašim sebičnim namenom ne mogli škoditi.

Vzlic temu so pa šli delavci svojo pot naprej. Organizirali so se v strokovnih organizacijah, unijah brez vaše podpore. Zdaj, ko postajajo delavske organizacije močne, prihajate tudi vi in ste pripravljeni unijskega delavca pozdraviti z besedo brat.

Ne prihajate zastonj. Vi veste zakaj! Mošeje, sinagoge, pagode, božji hrami in cerkve postajajo prazne. Vaši debeli denarni mošnjički se ne redijo. Ponekod se jih prijemlje jetika. In to vas boli. Privabiti hočete delavce nazaj, ker vam obračajo hrbet. Sredstvo naj pa bi bilo pridigarska unija, ki bi se združila z drugimi delavskimi unijami, ki so združene v ameriški delavski zvezi.

To sredstvo je preveč prozorno. Na tako nerodno nastavljene limanice sedejo le kalini.

Prostor za vašo unijo je doli na Mishigan in Calumet Ave., kjer se dvigajo proti nebu cerkve in pagode, v katere zahajajo milijonarji in milijonarke v dragocenih oblekah, na katerih leskečejo dragulji in biseri.

In če bi Krist prišel ponovno na svet, o katerem pripoveduje verska bajka, da je z bičem v roki spodil pridigarje in mešetarje iz tempelja, bi začudeno vprašal, ko bi vas videl sredi bogatinov glasno moliti boga: So li ti namestniki moji!

Ne! To so ljudje, tisti ljudje, katere sem spodil iz tempelja, preden so me pribili na križ.

Če pa še prevdarimo, kako ponižni, čisti in nedolžni pridigarji ob sobotah zvečer prodajajo svoje verne ovčice kakšni kapitalistični politični kliki, v nedeljo pa s pobešenimi očmi molijo pred oltarjem: Bog ohrani našo državo in blagoslovi uboge in sirote, tedaj gledano hinavščino pridigarjev v popolni nagoti.

Ako pa damo še vaše nauke o bogovih na kritično rešeto, tedaj zaključimo: Vaši bogovi so podobni drug druzemu, dali ste jim le različna imena. Židovski bog Jehova ali Japhek je naslednik Moloha ali Bala, katerega so takrat najbolj častili v jutrovih deželah, Sethoza ali Tiplsona, ki so ga častili Egiptčani, Saturna ali Kronosa, ki je bil v veljavi pri Grkih. Usmiljeni krščanski bog oče je pa naslednik vedno jeznega židovskega Jehova, s katerim delijo vlado v nebesih sin in sv. duh in pa boginja devica Marija. V budističnih nebesih si pa delijo vlado Brahma, Šiva in Višnu. Za turške nebesa je pa Mohomed zavrgel vse bogove — židovske, krščanske in budistične in izjavil: "Bog je en sam bog;" poleg njega ni druzih bogov.

Podobne dogodljaje kot jih je doživel Krist najdemo tudi v življenju Buddhe.

Buddho preganjajo. Ko je star dvanajst let ga zgubijo stariši, ki ga iščejo v skrbeh. Proti se in hudobni duh ga skuša. Da se krstiti v reki. Ima dvanajst učencev. Ob njegovem rojstvu ga častijo kralji in mu prinesejo darila. Ob njegovi smrti pa pokajo skale, grmi in treska. In preden umrje je pri neki "grešnici" kot gost.

Z nauki o bogovih nam ne morete imponirati. Vsak inteligenten delavec danes vé, kako so nastali bogovi in vere.

Ostane le še moralni nauk: Ljubi svojega bližnjega kot samega sebe. Ta nauk je vsaj pet sto let starejši kot Krist. Učili so ga razni Grški modrijani in kitajski filozof Konfucij. Nam ne gre danes za to, kdo ga je učil prvi na svetu. Marveč resnica, da ga učite danes še vi, ki je edin pameten nauk med vsemi nauki, ki jih učite.

Ali tudi ta nauk imate le na jeziku, kedar ste na prižnici. V praksi je drugače. Denar zapravljate na debelo, živite udobno in razkošno, oblačite se dragoceno, za sirote in uboge, ki so vaši bližnji, pa nimate srca.

Kedar bodete spremenili svoje življenje, zlati nauk o ljubezni do bližnega zvrševali praktično, bomo verjeli, da ste se poboljšali v moralnem oziru. Dotlej pa niste vredni, da bi vas spoštovali unijski ali pa neunijski delavci. Spoštovanja vreden je le človek, ki živi po moralnih naukih, katere priporoča drugim.

— Za "Proletarca" napisal:—

F. S . . . . k.

Kapitalist iz svojega stališča pravi:

"Zakon človeške narave — in človeška narava se ne da (!) spremeniti — je tak, da slabejši vsikdar podleže močnejšemu. Telesno močnejši obvlada slabejšega, politično močnejši premaga slabejšega in gospodarsko ali gmotno močnejši ali podjetni ubije slabejšega. Tako je bilo in bo na vse večne čase. Danes sta business in denar glavna stvar; vse drugo je postranska reč. Takozvano odiranje ali izkoriščevanje je potrebno, kajti to je del businessa. Zato je čisto naravno, da človek ki si sam ne zna in ne more pomagati nevede in nehote pomaga drugim, podjetnejšim do businessa. **Oderi človeka kolikor moreš, a istočasno ga prepričaj, da bo vrjel, da si mu storil dobro.** Ako ti ne izkoriščaš drugih, bodo pa drugi tebe. Kdor začne sam svoj business, je pameten človek; kdor pa v businessu napreduje in zna, kako narediti, da mu jeden dolar prinese sto dolarjev in stotak tisoč dolarjev, ta je moder človek, kterega je treba spoštovati in vprašati za svet."

To je morala kapitalistova. In sicer ne pove tega očito, toda njegova dela, njegov divji lov za dolarjem — za profitom pove vse to in še več.

Mi delavci smo pa žrtve. Mi "gospodarsko slabejši", ki si ne znamo niti nečemo sami pomagati, pomagamo kapitalistu do profita, do bogastva. Kapitalist izkorišča nas in obenem nas vporablja kot orodje, da z nami izkorišča in odira druge, naše tovariše in brate.

In mi mislimo, da nam je storil dobro . . .

Kapitalist v veleindustriji in rudarstvu odira delavce potom dolgega delavnika in pa beraških plač, a delavci so mu še hvaležni, da smejo delati.

Kapitalist v veletrgovini odira male trgovce in tile odirajo konzumente, največ delavce, potom visokih cen, in delavci so zadovoljni, samo da dobe blago in pa živež.

Kapitalist v bančni, borzni in akcijski špekulaciji odira delavce, in delavci so mu hvaležni, misleči, da jim hrani in množi denar.

Posestniki zemljišč in hiš, mali in veliki, odirajo delavce potom renta, a delavci so še veseli, da smejo bivati v njih bajtah in luknjah.

Advokatje odirajo delavce do kože, a slednji plačajo drage volje, češ, da jih brani.

Duhovniki vzamejo delavcu ne samo zadnjo srajco, temveč bi mu slekli tudi kožo s telesa ako dovoli, in delavec da vse v trdni misli, da mu je duhovnik storil dobro.

Zdravniki, zlasti takozvani "zavodi zdravniški" so v stanu delavcu, ne samo izprazniti žepe, temveč tudi poškodovati ga telesno potom ničvrednih medicin, toda delavec, da vse do zadnjega centa, misleč, da mu skrbijo za zdravje.

Itd. Samo odiranje, samo izkoriščanje na vseh koncih in krajih. Človek v divjem lovu za profitom ne pozna srca, ne pozna drugega človeka; on pozna samo: $ $ $ — dolar, dolar dolar . . . "Daj dolar! Daj dolar! Daj dolar!" —

Toda motite se profitolovci! Ja motite se krvopije na telesu delavčevem! **Ne bo vedno tako ne!**

Padel bo prokleti sistem profita! Padel bo!

In, o, strašen bo dan obračuna!

VSAK SOCIALIST

Vsak socialist bi mogel nositi znamenje, kedar pohaja na picnike na prostem. Znamenje iz svile in z vprašanjem: Kaj je prav? (What is right?).

Naročajte takoj. Pričeli bomo z delom ko dobimo naročila. Priporočajte to znamenje vsem sodrugom in sodruginjam. Cena je nizka, le 35 ct. komad.

Pošljite naročila takoj!

J. E. L.
829 — 12 St.
Denver Colorado.

Pri naročilu omenite ta list.

DUŠEVNO STREMLJENJE DELAVCEV.

Trebuharji! Želodec jim je vse! Nobenih idealov nimajo! — Tako kriče naši nasprotniki za vsakim oglom o socialnih demokratih, o katerih vedo približno toliko, kolikor zemljan o prebivalcih na Martu. V resnici nima noben sloj toliko resničnih idealov kolikor organizirano delavstvo. Prav zanimiv argument zato nahajamo v nemških listih. V socialno-demokratični reviji "Neue Zeit" je neki sodrug objavil svoj sklepčni račun za leto 1909 in velekonservativna "Kreutzzeitung" piše o tem sledeče:

"Ta proračun je v marsikaterem oziru zelo podučen. Dotični delavec, ki mora biti dober gospodar — sej je v letu, o katerem poroča, vložil 220 mark v hranilnico je kljub brezposelnosti, ki je trajala 13 tednov, imel 1265 mark, (marka je približno 1. K. 20 vin.) dohodkov. Zveznih doneskov je vplačal za 39 tednov nič manj kakor 69 mark, imel je pa razven tega še sledeče, očitno iz njegovega strankinega pripadništva izvirajoče izdatke: Društveni doneski 9. mark 30 fen., podpore za stavkujoče in ogrevalnico 3. m. 70. f. darila in pripomočki 15. m. 65. f. delež za telovadnico 5. mark.

Razven tega je samski delavec vpisal za "osebne izdatke ob nedeljah itd." 144. m. 34. f. in piše o tem: "Med osebnimi izdatki ob nedeljah so tudi moji izdatki za predavanja in shode, o katerih, žal, nisem napravil posebnih beležk. Vredno bo pač, da vsaj navedem shode, katerih sem se udeležil. Obiskal sem 18 predavanj, 24 shodov s predavanji političnega in strokovnega značaja, 19 poslovnih shodov, 15 sej in dogovorov, 7 diskusijskih in bralnih večerov 6 prireded zabavnega in resnega značaja. Izdatek torej nikakor ni tako visok, kakor bi se lahko zdelo prvi hip."

Omenjeni list se seveda jezi in pravi, da so tudi izdatki za časopise in knjige, ki znašajo 57. m. 59 fen., strankarskega značaja, kajti delavec navaja sam, da je bil naročen na en dnevnik, 1 tednik in 1 polmesečnik. Ko je bil brez posla, je dobil od zveze 48 mark podpore.

Jeza junkerskega lista nas ne zanima. Ampak druge reči so tu. Večina slovenskih delavcev bo debelo gledala, če bere, da je sodrug ki je bil 13 tednov brez posla, vendar zaslužil 1265 mark ali 1518 kron. A stvar je jasna. Nemški delavci so vzorno organizirani in zato so si tudi priborili drugačne plače kakor slovenski.

Druga stran je pa ta: Za svoje duševne potrebe, predavanja, časopise, knjige, zabavne in resne priredbe je ta delavec več izdal, nego navadno porabi v take namene meščan, več nego mnogi inteligentje. Njegovo prvo delo je pač bilo, da se je organiziral, da se je bojeval za boljšo plačo, za več prostega časa. In kako je porabil te pridobitve, se vidi iz navedenega računa. Najprvo je kolikor toliko gledal rešiti želodčno vprašanje, a to mu je bilo sredstvo za uresničevanje kulturnih stremljenj.

Kdo more ob takih pojavih blebetat o sirovem materializmu socialne demokracije?

Ampak še nekaj bi vprašali še zlasti naše narodnjakarje. Kaj menijo, za kaj je danes nemški narod tako močen, kakor je? Zaradi pruskih bajonetov ne in tudi ne radi prešičev polabskih junkerjev. Pač pa največ zato, ker je množica nemškega naroda na socialni in kulturni stopnji, o kateri pri nas se še sanjati ne more. Tako kakor pri Nemcih, je tudi pri Cehih.

In s slovenskim narodom je tako: Mi imamo par kapitalistov, ki sede na svojem denarju kakor kokoš na jajcih, imamo par frazerjev, ki deklamirajo, na drugi strani pa imamo množico, ki še za kruh nimajo dovolj, kaj še za knjige, za umetnost, za kulturo sploh.

Socialno demokracijo preklinjate v imenu narodnosti? Norci! Čim več socialne demokracije, tem bolje bo slovenski narod mogel tekmovati z drugimi. Čim več socialne demokracije, tem več bo kulture. Potem pa bi bilo tudi tem več moči za boj za narodni obstanek in za narodni razvoj. Taka je ta reč in kdor ima zdrave možgane, jo lahko presodi.

Stari svet se maje . . .

Evropa stoji pred viharjem. In stari, trhli stebri vladajočih slojev in njih vlad pokajo na vseh koncih in krajih. Kdo ve, kako blizu je morda že čas, ko se poslednjič zamaje starodavno poslopje vladajočih, zabibni in nekdanji monarhistično-kapitalistični svet bo — kup razvalin.

Balkan je v plamenu. Verski fanatizem ima zopet svojo krvavo žetev. Mohamedanski Turki koljejo krščanske Albance in narobe; oba nasprotnika mislita, da imata prav, in oba nazivljeta svoje krvavo, barbarsko delo "sveto vojno". Govori se, da je sedanja albanska ustaja v prvi vrsti bila naperjena proti novi turški vladi in ustavi. Resnica pa je, da so za sramotno človeško klanje v Albaniji odgovorni mohamedanski klerikalci. Konec bo pa še za sedaj ta, da bodo Albanci in Turki imeli kup mrličev, a glavno korist pa avstrijski in ruski kapitalisti.

Španija, kjer sta si klerikalizem in kapitalizem v najlepšem objemu, je zajadrala na pesek. Nazadnjaški Maura je moral odstopiti svoj prostor liberalnemu Moretu. Pa tudi liberalci niso vzdržali. In tako je zdaj na čelu vlade radikalni Candejas, kteri pa ima neprestane spopade s klerikalci. Revolucionarni duh raste, in glasno odmevajo klici po španski republiki. Iz groba mučenika Ferrera vstajajo novi Ferreri.

Avstrija je podobna navdušljivemu starcu, ki je z jedno nogo že v grobu. Stare politične stranke na Ogrskem so že v štadiju končnega razadpa. V parlamentu je na dnevnem redu pretepanje s pestmi in ministri zapuščajo seje s krvavimi nosovi. Revolucija trka. Proletariat v ogrski državni polovici zahteva svoje politične pravice, predvsem splošno volilno pravico. Vsak čas mora zagrmeti.

V Nemčiji je vlada podlegla pred silo organiziranega delavstva. Nemški delavci ne beračijo na pragu parlamenta za drobtine svojih pravic kakor delajo mezdni sužnji v Zed. državah. Nemški delavci so začeli "govoriti francosko"; revoltirajo in v odprtih demonstracijah napadajo vlado. In vlada prepove demonstracije. Delavci se pa ne zmenijo za prepoved, potegnejo policaje za nos in — kri teče. Nemčija je zrela za revolucijo.

Kriza v Rusiji. Carjevi rablji so že utrujeni na smrt večnega obešanja in streljanja političnih "zločincev". Pa čim jednega obesijo, že jih stopi na njihovo mesto drugih pet. Delavci, kmetje in inteligentni proletarijat polnijo mogočne vrste revolucionarne armade. Car zatira Finee; oropati jih hoče samouprave, jezika in njih parlamenta. Toda Finci so žilav in zaveden narod, ki zna ceniti svojo svobodo. V finskem parlamentu je 80 socialistov. Car bo kmalu naletel na razdraženega leva. In takih levov je tudi drugod v Rusiji. Carizem si je že podpisal smrtno obsodbo.

Maje se tudi v Italiji. Konservativni Sonnino je padel in vlada je v manjšini. Kapitalisti izkoriščajo pomorski promet, parobrodarstvo in strahujejo vlado. Buržoazni politiki so brez moči, poguma in brez voditelja.

Kriza je na Francoskem, kjer vladni uradniki sleparijo vlado in ljudstvo. Kriza je v Belgiji, kjer s ebliž akonec klerikalnega gospodarstva.

Kriza je v Perziji na Kitajskem in povsod.

Stari svet pada in ž njim odhaja stari vladni in družabni red. Stare stranke, stare družbe leže v aogniji. In ni ga zdravnika, ki bi jih rešil. Nikjer simpatij, od nikoder usmiljenja.

Nasprotno pa raste socilazime, predhodnik nove dobe. Socializem jutrašnji zmagovalec, bo zavdal zadnji udarec umirajočemu staremu svetu in pokopal mrliča.

AGRARNE SLEPARIJE.

Žaganje morajo ljudje imeti v glavi, če res že kaj verjamemo večnemu tarnanju agrarcev, ki neprenehoma stokajo, da morajo agitirati, če se odpro meje. Ubogi reveži imajo samo škodo, škodo, škodo. Čudno je le, da se od škode lahko tako imenitno živi, kakor znajo živeti Švarcenbergi in Fürstenbergi, Hohenwarti in Coroniji, Borni in Attemsi, pa škofje, pa kloštri itd. Kakšno obličje ima ta čudna škoda, nam pa pripoveduje statistika, ki govori s svojimi številkami vse drugačen jezik kakor stradajoči grofi in knezi in prelati.

Pravijo, da bi bilo za domačo živinoreja največja nevarnost, če bi se odprle meje. Zaradi te "nevarnosti" mora biti meso tako drago, da je za delavca mesna hrana že luksus. V resnici se godi pa siromašnim gospodom veleposestnikom tako slabo, da — izvažajo ogromne množice živine v tujino. Za leto 1908 nam daje statistika sledečo sliko, ki bo gotovo presenetila marsikoga:

	uvoz	izvoz
ovce . . .	128.664	2,825.976
svinje . . .	2,177.49	962.653
koze . . .	28.567	17. 050
konji . . .	6,947.220	40,149.470
jagnjeta . . .	24.300	300:084
osli, mule . .	56.840	195.530
perotnine .	4,093.925	23,692.150
goveda . .	1,815.612	77,365.089
Skupaj	15,093.925	23,692.150.

Ali je čudo, da je meso drago in dražje od dne do dne? Desetkrat toliko živine gre iz Avstrije v tujino, zlasti v Nemčijo, nego je pride iz inostranstva v Avstrijo. Domača živina v tujino, od zunaj v deželo skoraj nič — kako naj tedaj pride dovolj mesa na domači trg in kako naj si ga kupi delavec?

Visoka carina se še razume, dokler je domače proizvajanje tako slabo, da bi ga zunanja konkurenca lahko uničila, za agrarne produkte je seveda tudi v tem slučaju nečloveška, kajti obsojati ljudstvo na stradanje, je na vsak način hudobija. Ampak pri nas sploh ne gre več za varstvo domače živinoreje, zakaj če ima Avstrija toliko živine, da lahko pošlje 145 milijonov glav, med temi 77 milijonov govede v tujino, tedaj je gotovo sposobna za konkurenco in ne potrebuje umetnega varstva na račun želodcev delavnega ljudstva. Ob vsem tem si dajo patrijotični veleagrarci plačevati še po 54 milijonov na leto podpore iz žepov tistega ljudstva, kateremu jemljejo in podražujejo hrano, zato, da mu jo bodo lahko še bolj podraževali.

Jasno je, da gre vse to na račun veleposestnikov, ker mali kmet nima aparatov za izvoz živine. Mali kmet je le izgovor agrarnim bogatašem. Za njegovo ime se skrivajo, da so videti nedolžni, kadar segajo ljudstvu v žep. V državnem zboru pa le podpirajo to oderuško politiko naši klerikalci in večinoma tudi liberalci. A ljudstvo molči in trpi.

Listu v podporo.

May 4. Indianapolis, Ind. Na prvega majnika v veseli družbi: F. Godina 5 ct; ker odpotuje J. Žvanut v astHing Mich.; Žvanut, da bi ostali še složni 10 ct.; Jože Bruder, ker sem se napil 5 ct.; Filip Mislej 5 ct.; France Skočir, ker je bil za vratarja pri veseli družbi 5 ct; John Rosa, ker sem bil vesel 5 ct; Valentin Stroj, ker je Proletarec podučljiv list za delavce in sem ga naročil 5 ct; Luka Faletič, ker je rev J. C. Smolej poslal izvrsten dopis v Gl. Naroda o komičnem prizoru "Rekrut" itd. 5 ct. Vse skupaj 85 ct.

Listnica upravništva.

Vsem, ki zahtevajo podučne knjige na ogled ali jih hočejo naročiti, naznanjamo, da smo knjige že naročili v Ljubljani. Ko jih dobimo, bomo objavili imenik in cene v listu. Do tedaj pa prosimo potrpljenja.

— **Joe Dernač** Steel, Ohio. V zadnji številki nam je tiskarski škrat zopet vstrelil kozla. Za 31. marca bi se moralo glasiti $1.60 in ne $1.00 listu v podporo. Pozdrav.

— **Frank Šavs,** P. O. Selby S. D. Naslov Šolarjeve sestre se glasi: J. Heinemann, Box 330. Pierre S. D. Drugo vzeli na znanje. Zvršili bomo, kolikor je v naši moči. Pozdrav!

— **Nick. W. Chisholm,** Box 619. Odposlali smo zopet "Džungel." Ako niste prejeli, nas obvestite nemudoma z dopisnico, da bomo vložili pritožbo na pošti. Knjigo smo oddali dne 5. maja. Pozdrav.

Svoje dni so gospodarji iskali sužnjev, danes pa sužnji iščejo gospodarjev.

Proti prohibiciji.

Proti prohibiciji nastopajo ljudje vseh starosti. Med prohibicijonisti najdemo ljudi, kteri govore in priporočajo treznost. Treznost je res dobra in podlaga vsemu zdravju. Večkrat pa se je že primerilo, da je kdo zgubil treznost pri pijači vsled pokvarjenega želodca. Če hočete torej imeti pravo podlago za zdravje, morate imeti pred vsem dober želodec. Tega pa dosežete, če pijete Trinerjevo grenko vino. To je najboljše sredstvo proti slabemu želodcu, zaprija ali bolezni v prebavilih, slabokrvnosti in sploh proti boleznim želodca in trebuha. Je najbolje zdravilo. Dobi se v lekarnah. Jos. Triner, 1333—1339 So. Ashland ave., Chicago, Ill.

Pozor agitatorji!

Našim zastopnikom in vsem tistim, ki iščejo novih naročnikov za "Proletarca" naznanjamo, da dobi vsakdo, ki pošlje pet novih celoletnih naročnikov, roman po imenu DŽUNGEL zastonj.

..Požurite se! Džungel je velika povest, v lepo vezani knjigi. Če hočete imeti drugi teden to povest, ki je zajeta iz delavskega življenja in spisana po znanem soc. avtorju U. Sinclairju, tedaj pošljite novih naročnikov in knjiga se vam pošlje zastonj na vaš dom.

Hočete knjigo Džungel zastonj?

Najlepša in najboljša obleka Vas velja najmanj v

Največja izbira klobukov. **LAWNDALE CLOTHING HOUSE** S.W. Corner 26th & Central Park Ave. **Srajce vseh vrst in cen.**

RUDOLPH LAYER
LASTNIK

Obleke po mere naša posebnost.

FRANK UDOVIČ,
EKSPRESMAN
1343 W. 18th Street
pri Blue Island Ave.
CHICAGO, ILLINOIS

Prevaža pohištvo, premog, drva in drugo. Oglasite se pri niem.
Oddaljeni rojaki naj pišejo dopisnico.

ČE RABITE EXPRESS

kočijo, seno za živino in sploh reči, ki spadajo v stajno stroko
se oglasite pri

W. J. BRENNAN,
1132—1st St. **La Salle, Ill.**
TELEPHONE 380 R.

Slovencem in Hrvatom priporočam svoje moderno brivnico.
FRANK ZORNJAK,
1837 So. Centre ave., Chicago, Ill.

Importiran starokrajski tobak vsake vrste
za cigarete, pipe in žvečenje. Importirane cigare in cigarete. Vse pristno in po zmernih cenah.
VAC. KROUPA,
1243 W. 18th St. **Chicago, Ill.**

Sodrugi! Priporočajte hrvatskim delavcem "Radničko Stražo"!

I. STRAUB
URAR
1010 W. 18th St. **Chicago, Ill.**
Ima večjo zalogo ur, verižic, prstanov in drugih dragotin. Izvršuje tudi vsakovrstna popravila v tej stroki po zelo nizki ceni.
Obiščite ga!

Halo, Johny!
Kje si pa bil včeraj? Saj veš kje, tam kjer je največ zabave. Ali še ne veš da je največ zabave v GOSTILNI.
John Košiček,
1807 So. Centre Ave. Chicago, Ill.

Društvene regalije, kape, prekoramnice, bandera itd.
za slovenska društva najbolje preskrbi
Emil Bachman
1719 So. Centre ave., Chicago, Ill.

Slovencem in Hrvatom!
naznanjamo, da izdelujemo raznovrstne
obleke, po najnovejšem kroju. Unijsko delo; trpežno in lično
V zalogi imamo tudi razne druge potrebščine, k spadaji v delokrog oprave — oblek.
Pridite in oglejte si našo izložbo.
Z vsem spoštovanjem
J. J. DVORAK & CO.
UNION CLOTHIERS AND TAILORS.
598-600 BLUE ISLAND AVE.

DOBREGA FOTOGRAFA
Povsod cenijo. Zato pojdite k
Wilke
kteri izvrstno fotografuje.
Najboljše delo. **Cene zmerne.**
1438-1440 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO.
NA VOGALU 14. PLACE.
TELEFON CANAL 287. USTANOVLJENO 1883.

Izdelujemo obleke po meri po $20, $22, $25.
Prodajemo gotove obleke po $10, $12, $14, $15.
Imamo veliko zalogo modernih klobukov v najraznovrstnih bojah.
V zalogi imamo tudi veliko zalogo srajc, kravat, jank, spodnjih hlač, opank, i t. d.
Za mnogobrojna naročila se priporoča
PRVA HRV. TRGOVINA ZA OBLEKE **JURI MAMEK,**
1724 S. Centre Ave., Chicago, Ill.

Zdravljenje v 5 dneh
brez noža in bolečin

Varicocele, Hydrocele (RAZŠIRANJE ŽIL)

Ozdravim vsacega, kdor trpi na Varicoceli, Strieturi. Dalje ozdravim nalezljivo zastrupljenje, živčne nezmožnosti, vodenico in bolezni tičočih se možkih.

Ta prilika je dana tistim, ki so izdali že velike svote zdravnikom ne da bi bili ozdravljeni in moj namen je, pokazati vsem, ki so bili zdravljeni od tucatov zdravnikov brezuspešno, da posedujem le jaz edino sredstvo, s kterim zdravim vspešno.

Za nevspešno zdravljenje ni treba plačati—le za vspešno. Ozdravim pozitivno želodčne bolezni, pljučna, na jetrih in ledvicah ne glede kako stara je bolezen.

Tajne možke bolezni zdravim hitro, za stalno in tajno. Živčene onemoglosti, slabost, zguba kreposti, napor, zastrupljenje in zguba vode. **Pljuča, naduho,** Bronchitis, srčne bolezni in pljučne zdravim z mojo najnovejšo metodo.

....**Ženske bolezni** v ozadju, beli tok in druge zdravim za stalno. —**Zastrupljenje** in vse druge kožne bolezni kakor prišče, ture, garje, otekline.—**Močni tok in** druge bolezni. **Preišče in svetuje zastonj.**

DR. ZINS, 41 SO. CLARK ST., CHICAGO. (Med. Randolph in Lake St.)

Uraduje: od 8 ure zjut. do 8. ure zvečer. V nedeljo: od 9 ure zjut. do 4 ure pop.

ALOIS VANA
— izdelovatelj —
sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.
1837 So. Fisk St. **Tel. Canal 1405**

Jako važno vprašanje?
"Ali sem že poslal zaostalo naročnino na "Proletarca"?
Še ne! —

Hrizantema in Cimbas.

(Spisal Milan Pugelj.)

(Nadaljevanje.)

"Jaz pa mislim" — je pričela Marijanka vnovič in nekako zamišljeno — "mislim, da ni tako. Ciganka Katra je šla svojo pot in Gašparin svojo. On me ni zapustil zaradi dekle Katre, on se je zato odpravil, ker me ni imel rad. Če se dobro pomisli, pa mu ni mogoče zameriti. Jaz sem pa vseeno reva. Kam pa naj grem? Domov ne morem: zapodili bi me. Kar si hotela, to pa imaš — bi dejali. Najprej so privolili k poroki, nazadnje pa so branili na vso moč. Na Kukmaki sem se poročila, pa nisem smela več domov. In zdaj smem še manj, ko je prišlo na njihovo. In drugam tudi nimam kam. Otrok pa hoče jesti in jaz tudi. In oblečena morava biti oba!"

Hudo obupana je bila in jaz sem jo še rajši imel, ko je bila nesrečna in zapuščena. Smilila se mi je, kako se mi ne bi? Pa mi je padlo tako v glavo, kakor sem povedal.

"Sobo imam doma" — sem ji ponudil — "in kuhinjo tudi. Pa je zapuščena, ker nimam ženske in si sam ne morem kuhati. Če ti je všeč, pa pojdi k meni in bova živela, kakor boš sama hotela. V tovarni delam in dobro zaslužim. Denar ti bom dajal, pa boš kupovala po svoji volji."

Molčala je, mislila nekaj časa in se ozrla nazadnje na me z začudenim in bledim obrazom.

"Midva nisva poročena, jaz sem žena tujega moža; kaj bodo rekli ljudje?"

"Nič ne bodo rekli!" — sem ji odgovoril. "Kaj pa naj rečejo? Koliko delavcev živi tako, pa se nihče zanje ne zmeni! Kaj pa koga briga? In tisto je tudi! Kaj si ti kriva, če te je mož kar na lepem zapustil kakor potepuh poštenost? Kaj nimaš zato več pravice do življenja, če te je eden do dobrega ogoljufal za samski stan? Pa še živa naj bi šla zaradi tega v zemljo, ali pa v vodo skočila kakor brezverec? — Le tole vse dobro premisli, pa bodeš videla, da je prav. Tako je in nič drugače. Za kogar ni, pa naj si pomaga!"

Zopet je mislila in mislila in se ozrla nazadnje zamišljena name.

"In otroka imam" — je izpregovorila — "Marijanko imam!"

"Le imej jo" — sem dejal — "kar imej jo! Tam bo kakor jaz in ti in če imam tebe rad, bom imel tudi njo, ki je iz tebe rojena in tvoja hči!"

Takole, vidiš, se je prigodilo, pa sem pripeljal na veliki petek zvečer ženo in otroka domov. Lepo in veselo Veliko noč sem praznoval, že od otročjih let nisem obhajal take. Vse sem preskrbel: pohištvo, posodo, obleko in kar je bilo treba. Marijanka je kuhala in gospodinjila, jaz sem delal v tovarni in služil denar, otrok pa je rastel, od dne do dne je bil lepši in vedno bolj kratkočasen. Kadar sem prišel iz tovarne, se mi je spel po kolenih gor v naročje, vlekel me je za brke in če drugega ni imel, je izgovarjal moje ime in priimek in se smejal kakor grlica.

"Boštjan, Bošt-jan Cim-bas, Cim-cim-bas!"

Tri leta je bil star in tak je bil kakor živa igrača.

Poglej! Pa le ni bilo še vse tako, kakor sem hotel. Marijanka je bila dobra z menoj, prepridjazna je bila, pa jaz, ki sem jo imel hudo rad, sem le opazil včasih, da ni ž njo vse tako, kakor bi moralo biti s tako žensko, ki ima vsega za potrebo in je zadovoljna.

Nekoč sem prišel malo prej iz tovarne, pa sem jo našel, ko je sedela tik okna, držala robec v roki in so ji stale še vse solze po licih.

"Kaj pa je?" sem jo vprašal, ker me je res skrbelo.

"Otrok me jezi!" — je dejala, a sem takoj vedel, da se je izgovarjala. Tam poleg nje na tleh je sedela mala Marijanka, in ko je slišala njene besede, je pogledala z začudenimi očmi vame in zmajala svojo kodravo glavico.

"Saj ni res" — je rekla. "Saj sem pridna!"

Izgovorila se je: bogvekod so hodile njene misli.

In parkrat po noči je bilo, ko sem se slučajno prebudil in pogledal okoli sebe. Videl sem jo, kako je sedela na svoji postelji, upirala komolce v kolena, oprijemala lica z dlanmi in strmela v temo.

"Kaj ti je?" — sem jo vprašal, pa se je vselej izgovorila.

"Glava me boli!" — je rekla.

"Pa bi šla k zdravniku!" — sem ji svetoval. "Nalašč za naše družine in za nas je nastavljen, kar k njemu bi stopila, pa bi te pozdravil!"

Pa ni šla, ker je ni bolela glava.

In nekoč — v jeseni je bilo — je prišlo v hoši neko pismo, in Marijanka, ki ni znala čitati, ga je dala meni, ki sem izurjen v čitanju in tudi v pisanju.

Pogledam naslov — nanjo je naslovljeno — odpečatim, razganem in berem, kakor je bilo zapisano:

"Draga žena!" — tako je stalo na vrhu in takoj sem vedel, za kaj se gre. Trda mu prede — sem si mislil — ve, da je žena neumna, pa jo prosjači za denar! — "Draga žena!" — sem pričel še enkrat in bral dalje. "Jaz, ki pišem to pismo, te ne poznam, ampak tisti, ki stoji tik mene, pravi, da je tvoj mož, in mi narekuje besedo za besedo. Tako govori: Vsak človek ima svojega slabega duha, ki ga vedno obrača k zlu. Ti ga imaš in tudi jaz ga imam. Premotil me je in zamamil, da sem pustil tebe, svojo pošteno ženo, in otroka s teboj, pa sem šel, kamor se mi je hotelo. Bog pa, ki je pravičen sodnik, me je kaznoval tako, da se mi prav slabo godi. In tudi vest me je pričela peči in hudo rad bi popravil tisto, kar sem zagrešil: vrnil bi se k tebi, pa ne morem, ker me bolé nogé in so mi zatekle, da ne morem dolge hoje. Če si mi pa še zvesta in imaš toliko denarja — dva popirja bi bila komaj — pa mi pošlji! Pripeljal se bom in bomo zopet skupaj lepo v božjem imenu božičevali. — Te pozdravlja čez hribe in doline Tvoj zvesti zakonski mož Gašparin."

Takole j ebilo tisto pismo. Desetkrat sem ga prebral — zato ga imam tako dobro v spominu — pa se mi je vedno zdelo bolj ciganske in pretkano.

"Vrag ne zna tako lagati in goljufati" — sem pripovedoval Marijanki — "ne zna, ti pravim, kakor ta Gašparin! Denarja bi rad, ker mu trda prede, pa nič drugega! Le pošlji mu, pa ga še bolj gotovo ne boš nikoli videla!"

Marijanka je molčala, ne tako, ne tako se ni izrazila; jemalo jo je pa kar vidoma! Vsak dan je bila bolj bleda, vsak dan bolj suha, tako se ye zdelo, kakor bi kdo strgal z nje meso na živem. Nazadnje je hodila že kakor mrlič po sobi: sama kost in sama koža. In nekega večera sem jo vprašal, kako je kaj.

"Natanko po srcu mi povej!" — sem rekel. "Poznaš me, da sem dober človek in da bom storil vse, samo da ti bo pomagalo!"

Pa je padla nenadoma pred me na kolena in je zajokala.

(Konec sledi.)

Babuška.

"Babuška," ruska "mati Jones", ktera je pred par leti v Ameriki oznanovala rusko svobodo, je danes na potu v ledene pustinje sibirske — na potu v gotovo smrt.

Sivolaso starko s težkim bremenom neštetih prestalih muk v ječi in na progonih poslal je carizem ponovno v Sibirijo, zemljo krvi, trpljenja in solz — v zemljo kruto pogaženih in svobode oropanih človeških bitij. Carizem je poslal "babuško" poslednjič v to prostrano ledeno ječo od koder se ne vrne več . . .

Katarina Breškovskaja, "babuška" ali babica so jo nazivali ruski revolucionarji, najznamenitejša ženska v revolucionarnih krogih sedanje dobe izmed največjih boriteljic za svobodo v Rusiji, je sedaj v 66 letu svoje starosti. Kot hči nekega imenitnika, imela je Beškovskaja priliko, da si je lahko v zgodnji mladosti nabavila obilo izobrazbe in znanja. In kot bistroumna in vedoželjna je tudi dobro izrabila to priliko. Po dokončanih šolah je postala učiteljica.

Tedaj je pa Breškovskaja naenkrat storila nekaj, kar je tiranska carjeva vlada smatrala za neodpustljiv "zločin". Začela se je očito potezati za — o groza! — politično svobodo, oznanovala je svobodo, ki je uprav tiste dni — leta 1874 — pognala prve cvetove v Nemčiji, Franciji, Švici in Angliji. Strašno! — Bila je aretirana in obsojena na štiri leta ječe v trdnjavi sv. Petra in Pavla v Petrogradu. To trdnjavo je sezidal sam hudič v carjevi osebi in vse peklenske muke, strahote in grozote njene notranjščine odel z glorijolo dveh svetnikov.

Komaj je pa bila Katarina izpuščena iz ječe, že je prvo uro nadaljevala svoje prešnje delo: učila je svobodo. Šla je med kmete, tužne ruske mužike, in med njimi širila svoje zvišene ideje. Naravno, aretirana je bila zopet in topot obsojena na izgon v Sibirijo — za celo življenje. Dolgih triindvajset let je prebila junaška žena na mrzlih planjavah Sibirije, nakar si ji je posrečilo uiti in po dolgem, trudapolnem potovanju, je pribežala na svobodna tla Švice. In komaj je bila spet svobodna, že je bila na delu za svobodo. V zvezi z mnogimi ruskimi revolucionarji v Švici, Franciji in Angliji je pripravljala tla ruski revoluciji. Pred šestimi leti je prišla v Ameriko, od koder so po dolgih letih, sivolasa "babuška", zopet vrnila v Rusijo. Beškovskaja je šla nazaj v Rusijo, da se bori s svojimi sodrugi in da deli ž njimi — težke udarce carjeve knute. Ona je znala, kaj jo čaka. Toda njeno veliko delo je bilo končano; njen dan se je nagnil k večeru, in šla je, da — umre med svojimi sobojevniki in sobojevnicami za ono veliko idejo, za ktero jih je že toliko dalo srčno kri — za svobodo . . . svobodo . . .

Pričakovali so jo ruski biriči in jo še enkrat vrgli v hudičevo brezno svetega Petra in Pavla. Celi dve leti — od l. 1907 do meseca februarja t. l. — je bila Breškovskaja v trdnjavi. Slednjič je prišla komedija, ki so jo nazvali obravnavo. "Babuška" je odprto priznala svoj "gorostasni zločin". Ponosno je izjavila pred carjevimi hlapci, ki se imenujejo sodnike, da je revolucionarna socialistinja in ponosno naglašala, da njen boj je naperjen proti človeški zverini, ki sedi na krvavem prestolu Rusije.

Proces je bil kratek. Kdo bi se še upal zagovarjati smelo "babuško"? Nihče. In ona je tudi odklonila vsakega zagovornika. Branila se je sama — in zmagovito je ohranila svoj plemeniti značaj. Junakinja, kakršnih je malo na svetu, s srcem, polnim ljubezni do tlačenih in zatiranih, — polnim poguma, napram mukam, ktere je že prestala in ktere jo še čakajo — polnim zvišene in plemenite ideje, ktera je rodila že toliko ruskih mučenikov in mučenic — osvojila si je s svojim smelim nastopom pred tribuno sramotne ruske justice kipeče simpatije vsakega pravičnega človeka na svetu.

"Nazaj v Sibirijo!" se je glasila obsodba.

In zdaj je na potu v svoj grob. Upanja ni več, da bi še kdaj ušla. Nastopila je ono dolgo, dolgo križevo pot Golgato, po kteri je šlo že tisoče in tisoče loveev za svobodo, a se niso vrnili več . . . Pokoj tebi, "babuška"! . . .

Rusija je zemlja črne teme. Rusija je dežela knute, peklenskih mučilnic in vislic. Rusija je kraj, kjer proganjajo in ubijejo vsakega, kdor misli svobodno in plemenito. Očka car in njegovi živi avtomati so škandal in neizbrisljiva sramota za našo kolikortoli civilizirano dobo! Dan plačila in strašne osvete še ni prišel — toda prihaja . . . prihaja za gotovo! . Na horizontu že izhaja solnce, veličanstveno solnce, in njegovi žarki so z vsakim dnevom svetlejši . . . In nekega jutra bo solnce, solnce zlate svobode, razlilo svetle žarke po zemlji tlačenega ruskega proletarijata in pregnalo črno temo za vselej . . . vselej . . .

In tistega jutra se bodo spominjali "babuške" . . .

KAKO DOLG REP JE IMEL PES SVETOPISEMSKEGA TOBIJA.

Pred davnimi časi je živel nek katoliški škof, ki je gojil v svojem srcu nenavadno naklonjenost do denarja in ki je — kar je še več vredno tudi razumel zadovoljiti to svojo naklonjenost.

O njegovi denarnici bi se skoro moglo reči: "farška bisaga nima dna". Nikoli ni imel dosti. Njegove tolste prebende ter vsi mogoči nepravilni dohodki — vse to ga ni zadovoljilo. Vedno je iskal novih poti, po katerih bi se navozilo zadostno srebra in zlata.

Njegovo geslo je bilo: "Nekaj za nekaj, nič za nič — ako hoče mo biti prijatelji!"

Vedno ga je jezilo, kadar je v svoji škofiji faro komu oddajal, kajti od tega mu ni prišlo nikakih dohodkov. Premišljal je in premišljal, kako bi mu tudi to dalo kaj dohodkov, in tako, da bi ne budilo javnega pohujšanja. — Da bi prodal faro onemu, ki bi dal največ, se mu ni zdelo dovolj praktično, prisiliti prosilce, da bi kaj prostovoljno dali, je bilo težko, kajti bili so večinoma siromaki.

Škof je premišljal in premišljal. V potu svojega obraza se je trudil, da najde sredstvo, s katerim ripelje prosilce do zagate, iz katere se jim ne bode mogoče drugače izviti kot s kakim darom, kar seve njemu, škofu, ne bode škodovalo na dobrem imenu. In trud ni bil zaman.

Navada je bila takrat, da so se prosilci za prazno faro osebno škofu predstavljali. To je imelo namreč namen, da jih ta preizkusi in preišče, kteri izmed njih bi bil bolj zmožen za ta urad.

Zgodilo se je, da se je neka velika fara izpraznila. Prišli so k škofu trije prosilci, dva s kmetov in eden iz mesta, da se mu predstavijo in da jih preskusi, kdo bi bil najboljši . . .

Škof jim je dal celo vrsto vprašanj iz svetega pisma. Ko so pa prosilci vse bolj ali manj dobro odgovorili, dal jim je škof še glavno vprašanje kot posledje. Glasilo se je:

"Kako dolg rep je imel pes svetopisemskega Tobije?"

Osupli in iznenadeni so gledali prosilci škofa. Ta je pa stal ledeno resen in brez sleherne kretnje ter čakal na njih odgovor. — Ti so pa iskali po svojih spominih, gruntali so in tuhtali, ali, da bi bil v svetem pismu kakšen važen pes, oziroma celo njegov rep — tega se niso mogli spomniti. O starem Tobiju so mnogo brali, nikoli pa se niso zanimali, ali je imel kakšnega psa ali ga ni imel — in zdaj stoje tu in ne vedo ni kaj ni kako.

Nobeden ni odgovarjal in škof je postal navidezno nepotrpežljiv.

Končno se je skoražil eden s kmetov, češ, — korajžnemu je sreča mila — in skušal je izgledati presenečen. — "Hm!" — in počakal je trenotek — "hm! — e — ja — Tobijev pes, hočem reči njegov rep je bil pol vatla dolg — — ee — hočem reči manjši kot moj palec." —

"Viže niste nikoli Tobijevega psa poznal," dejal je škof hladno in mahnil z roko, kar je jasno povedalo, da je njegova stvar izgubljena.

"Tobijev pes," je začel drugi s kmetov s pojočim svojim glasom. — "Tobijev pes sploh repa ni nikoli imel — ta je bil brez repa." Ugibal je namreč in ugibal napačno.

"Tááko — réés?" dejal je s posmehom škof. "Vise motite. Tobijev pes je imel prav izvanredno krasni in dolgi rep." Ubogi prosilec je osramočen stopil korak nazaj.

"Zdaj pa Vi!" rekel je škof k mestnemu prosilcu. "Vi najbrže tudi ne veste, kako dolg je bil rep psa svetopisemskega Tobije?"

Mestni prosilec je škofa že malo poznal in skušal je uganiti, kaj škof misli in kaj bi delal v njegovi koži. In popolnoma mirno je vzel iz žepa mošnjiček, odvezal ga je in začel polagati na mizo tolar za tolarjem. "Tako-le je bil dolg, Vaša škofovska milost," dejal je nazadnje in pokazal na vrsto tolarjev.

In škof se je prvič nasmejal in uljudno rekel: "Skoro da imate prav, tu je res dolgost njegovega repa — ali mislim — ali ni imel tudi na koncu repa malo daljšo dlako?"

"Da, da, prav imate, imel imel," odgovoril je mestni prosilec mirno in položil k zakrivljeni vrsti še tri tolarje, kateri so mu še ostali — "ali prav majčkeno, tako, — da je sedaj popoln."

"Prav!" pohvalil ga je zadovoljno škof, pograbivši k sebi hitro tolarje in vsuvši jih v žep. — "Odgovor je bil pravi — fara je Vaša. — Dovolite, da Vam prvi častitam."

Od tega časa naprej so pa vsi prosilci prav dobro vedeli, kako dolg je bil rep psa svetopisemskega Tobije . . .

"Z."

"DŽUNGEL"

Povest iz chikaških klavnic.

Angleški spisal **Upton Sinclair.** Poslovenila **Jos. Zavrtnik in Ivan Kaker.**

CENA S POŠTNINO VRED $1.25

(Ta pretresljiva povest iz delavskega življenja in delavskih bojev je do danes prevedena že na 17 jezikov. Vsak slovenski delavec bi jo moral čitati.)

Obe knjigi se naročata pri upravništvu "Proletarca", 2146 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

KDOR HOČE IMETI

dobro obleko najnovešega kroja, okusno in trpežno delo, naj se oglasi pri

MIKE KASTRUN-U
KROJAČ

1842 S. Center Ave., Chicago, Ill.

— Pridite in poglejte! —

Kaj je treba, da čitate!

v književni zalogi Slovenske delavske tiskovne družbe se dobi:

"Socialistični katekizem"

Predelal za slov. delavce v Ameriki **Ivan Molek.**

Cena posameznemu iztisu **10 centov.** Kdor jih pa naroči naenkrat 20 ali več istisov, jih dobi pa po **5 centov komad.**

(Ta brošura je izvrstno sredstvo za socialistična propagando in živa potreba za vsakega agitatorja, kteri rekrutira nove sodruge.)

ROJAKI v Waukeganu!

Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u,
714 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepiča.

M. A. Weisskopf, M. D.
Izkušen zdravnik.

Uraduje od 8—11 predpoldne in od 6—9 zvečer.

1842 So. Ashland Ave.

Tel. Canal 476 Chicago, Ill

LOUIS RABSEL
moderno urejen salun
NA 113 MILWAUKEE AVE., KENOSHA, WIS.
Telefon 1199.

Angleščina brez učitelja! Slovensko Angleška Slovnica, Tolmač in Angl. Slov. Slovar stane samo $1.00, in je dobiti pri

V. J. KUBELKA,
538 W. 145 St., New York, N. Y.

Pišite po cenik knjig!

Aka hočeš dobro naravno vino piti, oglasi se pri

JOS. BERNARD-U
1903 Blue Island Ave.
Telefon Canal 842 **CHICAGO**

Pri njemu dobiš najbolja kalifornijska in importirana vina.

Najboljše in najfinejše obleke so po nizki ceni na prodaj pri **H. SCHWARTZ,**

16—18 N. Halsted St., Chicago.

Velika zaloga klobukov, čepic, čevljev, perila in kovčekov.

Kdor kupi za pet dolarjev, dobi **darilo.**

Prehlajenja se lahko iznebite in bolečine v vratu ter v prsih minejo takoj, če se napravi par močnih drgnjenj s "Pain Expeller", kakor je popisano v knjižici, v kteri zavivta steklenica. Sredstvo se lahko kupi v Ameriki v sleherni lekarni za 25 centov steklenica, treba pa je paziti na to, da je varstvena znamka s sidrom na kartonu in na steklenici.

DR. RICHTER'S "PAIN-EXPELLER"

Kaj ti koristijo močne mišice, če trpiš na revmatizmu.

PAIN-EXPELLER

dobro vdrgnjen, ti takoj olajša bolečine in odstrani njih vzroke.
Po 25c in 50c v vseh lekarnah
F. Ad. Richter & Co., 215 Pearl St., NEW YORK
Pazite na varstveno znamko s sidrom.

JOS. PREZEL,
Slovenska Grocerija,
1932 West 22nd Street,
med Robey in Lincoln ul.
VOZI NA DOM.

Podpisana se priporočava Slovencem za mnogobrojen obisk, ker imava na razpolago dobro **gostilno** in **dvorane.**

Šajnek & Hans
1802 S. Centre Ave. Chicago, Ill.

Joseph Kratky,
1645 W. 21st Pl., Chicago, Ill.
Izdelovalec najfinejših cigar vsake vrste.
Na debelo in drobno.

Sodrugi! Priporočajte hrvatkim delavcem "Radničko Stražo," edini hrvatski socijalistični list v Ameriki. Naročnina $2. na leto. Naslov: 1209 W. 18 Str. Chicago, Ill.

POZOR! SLOVENCI! POZOR!
SALOON
s modernim kegljiščem

Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unijske smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno.

Postrezba točna in izborna.

Vsem Slovencem in drugim Slovanom se toplo priporoča
MARTIN POTOKAR,
1625 So. Centre Ave. Chicago

POZOR!

Podpisani naznanjam rojakom v Chicagi in okolici, da sem odprl novi **saloon** na 825 Blue Island Ave. Točim dobro pivo, vino in dobro wisko. Se priporoča

John Mladič
2236 So. Wood St. Chicago

Leopold Saltiel
ODVETNIK
v kazenskih in civilnih zadevah.
Auto Phone 6065.
Office Phone Main 3065
Residence Phone Irving 4176
URAD: 27 METROPOLITAN BLOCK
Severozap. ogel Randolph in La Salle ulice
Stanovanje: 1217 Sheridan Road.

HALO! HALO!

Kam pa? — Na sveže pivo in čašo dobrega vina k

Frank Mladiču
1832 S. Centre Ave.

tam se bomo imeli po domače."

To je pogovor s ceste, ki priča o mojem saloonu.

Frank Mladič,
1832 S. Centre Ave., Chicago.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.
Izdravniška preiskava brezplačno—plačati je le zdavila, 1924–26 Blue Island Ave., Chicago. Za dne ure: Od 1 do 3 popol. Od 7 do 9 zvečer. Izven Chicage živeči bolniki naj pišelo slovenski.

Valentin Potisek
GOSTILNICAR

1237-1st St., La Salle, Ill

Toči vse, gostilni podrejene pijače ines priporoča rojakom za obilen obisk.